

SXEDIO.GV2

27.1.1959: Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΔΗΛΩΝΕΙ ΟΤΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΥΠΡΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΘΥΜΟΙ ΝΑ ΠΑΡΑΣΧΟΥΝ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΠΟΔΕΧΘΟΥΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ.

Τα Χριστούγεννα του **1958** ήταν τα πιο ήρεμα που πέρασε ποτέ η Κύπρος από την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ το **1955**.

Η ΕΟΚΑ σταμάτησε κάθε δραστηριότητα ενώ το ίδιο έκαμε και ο Κυβερνήτης Σερ Χιου Φουτ, ο οποίος περιόρισε τη δράση των λεγόμενων ασφαλείας, με επικεφαλής το νέο αρχηγό του Στρατού, Στρατηγό Ντάρλιγκ.

Παράλληλα την παραμονή της Πρωτοχρονιάς έδωσε χάρη και στους τελευταίους έξι θανατοποινίτες Νικόλα Ιωάννου, Κώστα Λοΐζου Παπαϊακώβου, Γιάννη Κυριάκου Κατσούρη, Πάυλο Παναγιώτου, Ανδρέα Ιωάννου Αγγελίδη και Δημήτρη Χριστοδούλου Κουταλιανού.

Όμως ο Φουτ αρνήθηκε να σταματήσει εντελώς την καταπίεση του Κυπριακού λαού και ενώ διατηρούσε τα έκτακτα μέτρα, ομάδες του Ντάρλιγκ εκτελούσαν ξαφνικές έρευνες σε διάφορα σημεία του νησιού και συγκεκριμένα επιδίωκε πλήρη διάλυση της ΕΟΚΑ για να επιτρέψει την επάνοδο του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος είχε παρατείνει την παραμονή του στις Ηνωμένες Πολιτείες όπου πήγε για να παρευρεθεί στη συζήτηση του Κυπριακού, μέχρι τις **15 Ιανουαρίου**.

Στη Νέα Υόρκη όμως τηρείτο κι' αυτός ενήμερος για τις συνομιλίες Αβέρωφ- Ζορλού μέσω του αντιπροσώπου της Ελλάδας στον ΟΗΕ Ξανθόπουλου- Παλαμά.

Φθάνοντας στην Αθήνα ο Μακάριος δεν έκλεισε την πόρτα των συνομιλιών. Αντίθετα την άνοιξε και πάλι και διάπλατα μάλιστα στο ΝΑΤΟ με τη βοήθεια του

οποίου γίνονταν οι μυστικές επαφές Αβέρωφ- Ζορλού και προσφερόταν να συζητήσει το Κυπριακό αν αποτύγγανε ο άλλος δρόμος:

"Είμαστε πρόθυμοι για συνομιλίες με τη Βρετανική Κυβέρνηση χωρίς να αποκλείουμε τη συμμετοχή στη διάσκεψη άλλων χωρών εντός ή εκτός του ΝΑΤΟ και είμαστε πάντοτε πρόθυμοι να δεχθούμε αναλογιστική εκπροσώπηση του πληθυσμού στη διακυβέρνηση της Κύπρου" είπε ο Μακάριος.

Οι επαφές μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας συνεχίστηκαν και όλο το Γεννάρη του **1959** χωρίς καμιά ανακοίνωση, και με τη Βρετανία να συνεχίζει την πίεση πάνω στις δυο πλευρές για να εξεύρουν λύση προβάλλοντας την απειλή του σχεδίου Μακμίλλαν που είχε ήδη βρυκολακιάσει...

Στις **15** Ιανουαρίου, και ενώ οι συνομιλίες μεταξύ των Κυβερνήσεων Ελλάδας και Τουρκίας βρίσκονταν στο ζενίθ τους μέσω των διπλωματικών τους αντιπροσώπων στην Αθήνα και την Αγκυρα, Γ. Πεζμαζόγλου και Βεργκίν, εκπρόσωπος του Φόρεϊν Οφφισ απαντώντας σε σχετική ερώτηση αν η Κυβέρνηση του ήταν διατεθειμένη να αναστείλει την εφαρμογή του σχεδίου Μακμίλλαν, απάντησε ότι τίποτε δεν είχε να προσθέσει στις δηλώσεις που είχαν γίνει στη Βουλή και με τις οποίες απερρίπτετο εισήγηση των Εργατικών για αναστολή της εφαρμογής του Σχεδίου Μακμίλλαν κατά τη διάρκεια των ελλαδοτουρκικών συνομιλιών.

Οι Αγγλοι συνέχισαν να αρνούνται την ειρήνευση στην Κύπρο και όταν ακόμη στο Παρίσι συναντιώονταν για δεύτερη φορά οι Υπουργοί Εξωτερικών της Τουρκίας και της Ελλάδας για μια νέα ανταλλαγή απόψεων. Αυτό έγινε από τον Υπουργό Αποικιών Λέννοξ Μπόϊντι, ο οποίος στις **20** Ιανουαρίου με δηλώσεις του απέρριψε εισήγηση για τερματισμό της στρατιωτικής δράσης λόγω των συνομιλιών.

Στο μεταξύ και ενώ οι συνομιλίες βρίσκονταν σε αποφασιστικό στάδιο ο Ευάγγελος Αβέρωφ έσπευσε να ενημερώσει τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο μετά την επιστροφή του από την Αθήνα από τη Νέα Υόρκη στις **15**

Ιανουαρίου 1959.

Στη συνάντηση αυτή όπως αναφέρεται στο Αρχείο Καραμανλή "με τη σύμφωνη γνώμη και του Κύπριου ιεράρχη, καθορίστηκε σαφέστερα το πλαίσιο των διμερών ελληνοτουρκικών συνομιλιών, οι οποίες και αποφασίστηκε να περιβληθούν ήδη χαρακτηήρα διαπραγματευτικό".

Οι συνομιλίες είχαν φθάσει σε τέτοιο σημείο ώστε οι Τούρκοι να επιδίωκαν απ' ευθείας συνάντηση των Πρωθυπουργών Αιτάν Μεντερές και Κωνσταντίνου Καραμανλή πράγμα που ο Καραμανλής απέρριπτε επιμένοντας ως προϋποθεση να υπερκερασθούν οι κρίσιμες διαφωνίες που είχαν ανακύψει στις πρώτες συναντήσεις των Υπουργών Εξωτερικών, γιατί, όπως ανέφερε ο Ευάγγελος Αβέρωφ στο Γ. Πεσμαζόγλου "φοβείται ότι μετά μίαν αποτυγχάνουσαν συνάντησιν πρωθυπουργών θα εξαφανισθή η χρήσιμος σημερινή ατμόσφαιρα και ότι δεν αποκλείεται να έχωμεν και γενικωτέρας δυσαρέστους εξελίξεις".

Και αυτό γιατί σύμφωνα με το ίδιο αρχείο "οι Τούρκοι επιδιώκουν να περιορίσουν σημαντικά την κυριαρχία και τη διεθνή προσωπικότητα της νέας Κυπριακής Δημοκρατίας" και συγκεκριμένα "όχι μόνο επιμένουν στον όρο της Ομοσπονδίας αλλά προβάλλουν και νέα αξίωση να μην επιτραπεί στο νεότευκτο κράτος να ενταχθεί στον ΟΗΕ", ενώ ταυτόχρονα "διαφαίνεται και η διάθεση της Αγκυρας να παραιτηθεί από την αξίωση για μια βάση στο νησί, αν θεσμοθετηθεί το δικαίωμα επεμβάσεως σε περίπτωση ανατροπής των συμφωνημένων".

Οι Αβέρωφ και Ζορλού συναντήθηκαν στο Παρίσι την προηγούμενη 19 Ιανουαρίου και στο διήμερο των επαφών τους είχαν επτά συναντήσεις που συνεχίστηκαν σε γεύματα και δείπνα εργασίας.

Ο δεύτερος κύκλος των συνομιλιών έγινε μέσα σε ατμόσφαιρα αισιοδοξίας παρά το γεγονός ότι η Τουρκία επέμενε σε δική της κυρίαρχη παρουσία στο νησί, και όπως δήλωσαν μέλη της ακολουθείας των δύο αντιπροσωπειών οι δυο Υπουργοί "ήσαν αισιόδοξοι και ευτυχείς".

Η πρόοδος που επιτεύχθηκε στο διήμερο των συνομιλιών ήταν αισθητή. Γιατί και οι δύο Υπουργοί δεν απέκρυψαν την ικανοποίηση τους παρά το γεγονός ότι προσπάθησαν να μη παρουσιασθούν αισιόδοξοι για την τελική έκβαση τους.

Ο Ζορλού είπε φεύγοντας από το Παρίσι ότι ξεκαθαρίστηκε ήδη το έδαφος από ορισμένο αριθμό εμποδίων" και πρόσθεσε:

"Οι ευκαιρίες συμφωνίας είναι καλές".

Ο Αβέρωφ ήταν πιο συγκρατημένος:

" Οι συνομιλίες εξακολουθούν να διεξάγονται σε ατμόσφαιρα ειλικρίνειας. Από τις μέχρι στιγμής διευκρινήσεις μερικά σημεία στο Κυπριακό ξεκαθαρίστηκαν αλλά υπάρχουν και άλλα στα οποία δεν επήλθε ακόμη σοβαρή προσέγγιση απόψεων. Γενικά οι συνομιλίες υπήρξαν χρήσιμες και διπλωματικές, αλλά από άποψη διαφαινόμενης προοπτικής δεν μπορώ να είμαι ούτε αισιόδοξος ούτε απαισιόδοξος".

Οι δυο Υπουργοί αναχώρησαν από το Παρίσι εν μέσω πληροφοριών διπλωματικών κύκλων ότι στις επανειλημμένες συνομιλίες τους απέφυγαν να αναφερθούν στην Ένωση και τη Διχοτόμηση της Κύπρου και ότι εκείνο βασικά που ενδιέφερε τους Τούρκους ήταν να εξασφαλίσουν τα δικαιώματα της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Η αποφυγή αναφοράς στην Ένωση και τη Διχοτόμηση ήταν σημαντική, γιατί οι δυο χώρες εγκατέλειπαν ένα παλιό αίτημα και των δυο κοινοτήτων στην Κύπρο. Οι Έλληνες ήθελαν Ένωση και οι Τούρκοι Διχοτόμηση. Και η εγκατάλειψη τους οδηγούσε σε σωστό δρόμο, έστω κι αν οι δυο κοινότητες αισθάνονταν πολύ έντονα και για τα δύο.

Οι συνομιλίες είχαν γίνει σε φιλική ατμόσφαιρα και με τη μη αναφορά σε Ένωση και Διχοτόμηση ήταν σημαντική. Παράλληλα το γεγονός ότι οι δύο Υπουργοί συναντώντο για δεύτερη φορά μέσα σε λίγες μέρες ήταν επίσης πολύ σημαντικό ύστερα από μια μεγάλη περίοδο αλληλοκατηγοριών που είχαν φέρει τις σχέσεις τους στο χείλος του γκρεμού.

Ο Αβέρωφ είπε αργότερα ότι κατά τις

συνομιλίες του δεύτερου κύκλου είχαν παρατηρηθεί διαφωνίες και έλλειψη προσέγγισης σε αριθμό σημαντικών θεμάτων.

Τα θέματα αυτά αφορούσαν τις αξιώσεις βασικά της Τουρκίας, τις οποίες απέρριπτε η Ελλάδα, σαν απαράδεκτες, γιατί ζητούσε βάση στην Κύπρο ή κυριαρχία σε μια περιοχή της νήσου, (ή έστω και ένα βράχο στον οποίο να υψώσει τη σημαία της την οποία να φρουρούν μερικοί στρατιώτες) για να διασφαλίσει τους τουρκοκυπρίους, όπως υποστήριζε.

Ο Αβέρωφ ήταν πρόθυμος να παράσχει εγγυήσεις στους Τουρκοκυπρίους, αλλά δεν δεχόταν με κανένα τρόπο επίσημη αναγνώριση της τουρκικής παρουσίας στην Κύπρο.

Αντί του Αβέρωφ δημόσια απάντησε ο Μακάριος, ο οποίος ενημερωνόταν συνεχώς για την πορεία των συνομιλιών **(27.1.1959)**:

"Οι Έλληνες Κύπριοι είναι πρόθυμοι να παράσχουν εγγυήσεις προς την τουρκική μειονότητα, αλλά δεν δύναται να υπάρξει ζήτημα τουρκικών στρατιωτικών βάσεων ή κυριαρχίας στην Κύπρο, είπε ο Μακάριος".

Ο Καραμανλής έσπευσε τις επόμενες μέρες να ενημερώσει το Μακάριο για τα τεκταινόμενα και ο ίδιος με τη σειρά του ενημέρωσε το Διγενή.